

merció que la compra de artículos indispensables».

J. Coromines va recollir la pronunciació *lêndo* a Farrera, l'any 1933 i 1959.

Es menciona ja el lloc amb la forma *Alende* entre les parròquies del comtat de Pallars relacionades a l'Acta de la Seu de l'any 839: «ipsas parrochias de valle Tirbiense, Baien et *Alende*, cum Ferrera, et Burg) et Viros, Tirbia quoq(ue et Tava)scanni vel Asneto sive Helinsi vel Harauo» (ed. Pujol § 260, ed. Baraut § 5.135).

Altrament, la forma en *-e* reapareix en el document núm. 56 de la secció Cartes i Donacions Divereses de l'Arxiu Capitular de la Seu, vist per Coromines; és de l'any 1177 i el nom apareix abreujat com *Aled*, amb doble diacrític que permet llegir *Alende*. Un altre manuscrit del S. XIV, o començaments del XV, conservat a l'ajuntament de Rialb i copiat l'any 1963 per Coromines diu: «... locorum dicti castri de Torrena, de Tirvia, de Burch, de Muntusclat, de Ferrera, de *Alende* et de Glorietta, et tocius combe de Tiruia». El lloc pertany al vescomtat de Castellbò, per la qual cosa s'inclou al Capbreu de 1493 i a l'Espill, on se l'anomena *Alendo*: 1493 «... in loco de Ferrera et in manso de Alendo cumbe Tirvie» (ed. Baraut, 13, 14). 1518 «Lo mas de Alendo és ciutat prop e dins los termens del lloc de Farrera. Lo dit mas de Alendo és de la carlania d'en Martí de Na Catalana, carlà de Tírvia» (*Espill Castellbò*, 49).

Meyer-Lübke proposava esmenar la forma *Alende* de l'Acta de la Seu i llegir **Alendave* (BDC XI), probablement seguint el model de les formes *Kanillaue* i *Hordinaui* que apareixen en el mateix doc., compostes amb el basc *be* «sota». Proposta inacceptable, com provenen les formes *Alende* dels Ss. XII i XV. ¿Suggereix, però, una via d'explicació etimològica? ¿Fóra possible un bascoide **ALÉMBIDABE* amb *bide* 'camí' + *be* 'sota'?

Però que hi ha *BIDE* 'camí' és clar, car *Alendo* es troba precisament a mig aire de la pujada, en el camí de Farrera a *Alins*, els dos pobles importants; doncs: *Ilin-bide* 'el camí de *Alin(s)*'?

Si descartem això perquè suposa una impossible accentuació sobreestrúixola i rebutgem l'esmena proposada per Meyer-Lübke, veiem una via etimològica possible partint d'un compost bascoide com **ILIN-BIDE* (o **ELIN-BIDE*).

En efecte, el substantiu *BIDE* 'camí' ofereix la possibilitat d'explicar les formes primitives amb *-e*. Una explicació senzilla proposada per Terrado és la següent: d'una base **ELIN-BIDE* es pot passar fàcilment a **Alembde* i a *Alende*. D'ací, per influència dels nombrosos noms de lloc en *-o* podria sortir l'actual *Alendo*. Però Coromines dóna una explicació més fonamentada, que creiem que cal preferir: **ILIN-B(I)DE* podia donar *Alen(b)de* amb la síncope normal, i per altra banda, amb metàtesi donar **ILINDIB(E)*; tinguem present que les metàtesis es donen a cada pas a fi d'estrúixol. D'aquest **ILINDIB(E)* pot sortir **Alénde*, contret en *Alendo* segons el fet repetidíssim en la toponímia del nostre Pirineu: URDÍNABE > *Ordineu* >

Ordino, CANÍLLABE > *Canilleu* > *Canillo*, BÓNOBE > *Bóneu* > *Bono*.

Si passem ara a considerar l'origen de l'element *Alen-*, per al qual hem suposat una base **ELIN-* o **ILIN-*, s'ens ofereix la possibilitat de relacionar *Alendo* amb *Alins*, que es troba documentat antigament com *Helinse* i *Elins*. Si *Alins* es pot interpretar com **ILIN-TZE*, amb un sufix collectiu *-tze*, aleshores podríem pensar en el nom d'alguna planta: potser una variant **irin* (< **ilin*) relacionada amb *ira* 'falguera' (Azkue, s. v.), però no sabem que tal variant sigui possible en basc. Millor ens sembla cercar un lligam amb *ilindi* o *ibhinti*, que Azkue tradueix per 'tizón'; en aquest cas caldria suposar una motivació semàntica semblant a la que ha fet nèixer topònims com *Les Cremades*, *Socarrat*, *Socarrats* (cf. Moreu-Rey, 92).

Una tercera possibilitat, i potser la menys construïda, fóra suposar una relació amb el substantiu freqüentíssim *irin*, que pot perfectament provenir d'un antic **ILIN*, segons la llei que Mitxelena enuncia així: «una *l* antiga ha pasado entre vocales a *r*» (*Fon.*, § 16.2). *Irin* és el nom de la farina en gairebé tot el domini basc, només en biscaí es diu *urun*. Les tres acepcions de *irin* en el diccionari de Azkue són aquestes: 1.ª 'harina', a la generalitat del domini; 2.ª 'polen de las flores', a la Sule; 3.ª 'polvillo de la carcoma', en baix navarrès. El verb *irindu* té les següents accs.: 1.ª (AN, BN, G, L) 'moler trigo y maíz'; 2.ª 'pulverizar'; 3.ª (BNald, Lc) 'ponerse manida la fruta'; 4.ª (BN-baig-s, L) 'maltratar a golpes'; 5.ª (BN) 'carcomerse, apollillarse los árboles' (*DBEF*, s. v.).

La hipòtesi d'una base **ILIN-* pels topònims *Alendo* i *Alins* cobra credibilitat quan ens adonem que, entre les donacions fetes a la Seu d'Urgell en la seva segona consagració, hi ha l'alou anomenat *Ilinga*: 1040 «Confirmamus quoque parochiam de Eguils, quam presul insignis sancte sedis Urgellensis predictus Heribaldus dedit, et alodium Erolis et de Arabel et Entrus, et de Stamariz, et de Villamediana, que dedit Sancia vicecomitissa, et alodium de Ventenago, quod fuit de Gualdalo episcopo, et alodium de *Ilinga*, quod fuit de Livani presbiteri» (Baraut, *Cart. And.*, § 20.92).

Ens veiem temptats de veure aquí una antiga sèrie nominativa formada per **ILIN-GA*, **ILIN-TZE* i el compost **ILIN-BIDE*. Hem parlat ja de *-tze*. El sufix *-GA*, indicador de privació, és ben conegut en basc (cf. Azkue, *DBEF*, s. v., i Mújica, *Afijos*, s. v.). No és gaire assegurat pretendre «traduir» els topònims pre-romans; malgrat això suggerirem una interpretació: **ILIN-GA*, amb sufix privatiu, seria '(el lloc) sense farina'; **ILIN-TZE*, amb sufix abundancial, invita a interpretar '(el lloc) abundant en farina', i d'ací *Alins*. **ILIN-BIDE* podrà significar 'el camí de la farina'. I aquí sí que ja anem bastant segurs: recordem que *Alendo* es troba a la vora del barranc que baixa de Farrera, més baix que aquest. Prop d'*Alendo*, allà on el barranc portava aigua suficient, hi podia haver les sitges i els molins on anirien a moldre els veïns d'aquella alta vall? O bé perquè per *Alendo* els veïns de Farrera havien de baixar a cercar la farina de la terra baixa. X. T. i J. C.